

Kırgızistan- Türkiye Manas Üniversitesi Altın Köprü Türkçe Öğretimi Ders Kitabında (B2 Seviyesi) Yer Alan Kültür Öğeleri

(Sayfa 39-50)

Sibel BARCIN
Lect., Kyrgyz-Turkish Manas University,
Kyrgyz Republic
sibel.barcin@manas.edu.kg

Öz

Türkçe öğretimi sadece dile ait unsurların öğretimi ile gerçekleşmez. Kültür aktarımı da öğretimin bir parçasıdır. Bu aktarımın kurulmasını sağlayan en önemli araçlardan birisi ders kitaplarıdır. Ders kitapları öğretene ile öğrenen arasında bir köprü kurmaktadır. Bu amaçla “Altın Köprü Türkçe Öğretimi Ders Kitabı (B2 Seviyesi)” kültür aktarımı açısından incelenmiştir. Araştırmaya ilişkin veriler, doküman incelemesi yöntemiyle toplanmıştır. Çalışmadan elde edilen bulgular doğrultusunda Türkçe öğretimi için hazırlanan ders kitaplarındaki kültür aktarımının önemi vurgulanmış, sonuç ve değerlendirmeler yapılmış, öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Dil ve Kültür, Kültür Aktarımı, Ders Kitabı, Altın Köprü, Orta Düzey

***The Cultur Elements In The “Golden Bridge Turkish Teaching Textbook”
(B2 level) Kyrgyz-Turkish Manas University***

Abstract

Turkish Language Teaching is not only done by teaching the elements of the language. Cultural transfer is also part of teaching. The most important tool for this transfer is the textbooks. Textbooks build a bridge between the teacher and the student. Culture is transferred to the student by reading, listening, writing and speaking studies. For this purpose, the “Golden Bridge Turkish Teaching Textbook” (B2 level) has been examined in terms of cultural transfer. Data related to the research were collected by document analysis method. In light of the findings obtained in the study, the importance of cultural transfer in textbooks prepared for teaching Turkish has been emphasized, results and evaluations have been made and suggestions have been presented.

Keywords: Language and Culture, Cultural Transmission, Textbook, Golden Bridge, Intermediate Level.

GİRİŞ

Dil ve Kültür

Bir binanın dört kolon üzerine oturtulması gibi Türkçe öğretimi de okuma, yazma, konuşma ve dinleme olmak üzere dört temel beceri üzerine inşa edilir.

Kültür, bir toplumun, tarihi boyunca biriktirdiği dil, din, gelenek, sanat ve hayat tarzı gibi maddi ve manevi değerlerin bütünüdür. Kültürün dil ile güçlü bir ilişkisi vardır ve kültürel varlıklar dil sayesinde aktarılır (Elbir ve Aka, 2015: 374).

Evren derinlemesine incelendiğinde birbiriyle bağlantısı olmayan hiçbir şey gösterilemez. Şüphesiz her şey doğrudan ya da dolaylı olarak birbiriyle ilişki içerisinde. Kavramlar arasındaki bu ilişkilerin bazıları kimi zaman hiç görünmezken, bazıları ise çok derin ve sınırları birbirinden ayıramayan bir ilişki içerisinde. Bu bağlamdan hareketle bu ilişkilerden biri de dil ve kültür ilişkisidir. Öyle ki dil ve kültürü birbirinden ayırmak mümkün değildir (Boylu, 2014: 20).

Toplum ve kültürde ne varsa dilde ifadesini bulur. Kültürün gelişmesiyle dil, dilin gelişmesiyle kültür gelişir ve zenginleşir. Kültürü inceleyerek dilin ne büyük bir “mucize” olduğu; dil mucizesini inceleyerek kültürün insan üzerindeki etkileri ve sonuçları anlaşılabilir (Pehlivan, 2007: 7).

Bir toplumun kültür değerlerinin oluşması için her şeyden önce ortak bir dile sahip olması gerekir. Ayrıca sahip olunan kültür değerlerinin hepsi dil sayesinde tanımlanır, anamlanır ve anlaşılabilir bir hâle gelir. Yani bir nevi dil kültürün aynasıdır (İşci, 2012: 31).

İnsanların diğer canlılardan farklı olarak teker teker değil topluluklar hâlinde yaşadıklarını, böylece toplumları, ulusları oluşturduklarını; duygu, düşünce, konuşma, gelişme, yaratıcılık, dili kullanma gibi becerilere sahip olduklarını, maddi ve manevi birtakım ihtiyaçlarını karşılayabilmek, hem doğayla hem de diğer insan ve topluluklarla ilişkilerini düzene koyabilmek için çeşitli sosyal organizasyonlara girme gereği duyduklarını bilmekteyiz (Akpınar, 2010: 10).

Genelde dil, özelden yabancı dil öğretiminde öğrencilere ders ortamlarında verilmeye çalışılan dilin dizgisel yapısının yanında, dilin derin ve yüzeysel yapısında bulunan kültürel unsurlar, doğru ve isabetli yöntemlerle verilmedikten sonra, öğrenilen bilgiler ezberden öteye geçemeyecek; dilin anlatım gücü ve zevki yakalanamayacaktır (Yiğit ve Arslan, 2014: 2).

Yabancı dil öğretiminden söz edildiğinde ilk akla gelen şey, kuşkusuz bir toplumun maddi ve manevi varlığı ile yazılı ve sözlü değerlerini oluşturan kültür olgusudur. Bu nedenle yabancı dil olarak Türkçe öğretilirken kullanılan metinlerin kültür aktarımı açısından yeterliliği ve metinleri oluştururken dikkat edilmesi gereken noktalar üzerine araştırmalar yapılması elzemdir (Demir ve Açık, 2011: 52).

Bir dilde konuşulanları anlayabilmek ve o dili iyi konuşabilmek için, o dilde düşünmek, o dilde var olan soyut ve mecazlara hâkim olmak gerekir. Bunun için de o dilin aynası olan kültürü tanımak ve kültüre ait unsurları öğrenmek gerekmektedir. Bu yolla dili öğrenen kişi hedef dildeki inceliklere hâkim olacak ve o dilde düşünemeye başlayacaktır (Kutlu, 2014: 698).

Türkçe öğretiminde öğreten dile bütün yönleriyle hâkim olmalıdır. Söz gelimi, öğreten herhangi bir kelime ya da kalıplaşmış söz hakkında bilgi sahibi olması gerekir. Çünkü bazı kelime ya da kelime gruplarının alt ögede derin bir anlam boyutu vardır. Bu durum ise o kelime ya da kelime grubunun kültürel boyutunu bilmekle anlaşılacaktır.

Eğitimin diğer alanlarında olduğu gibi Türkçe öğretiminde de amaç bilgiyi beceriye dönüştürmektir. Beceriye dönüştürülen bilgi ise alışkanlık hâline gelmelidir. Kültür aktarımı yaparken ilk önce çevredeki nesnelere yararlanılmalıdır. Öğrencilerin görebildikleri nesnelere ne ise o verilerek yaşamla ilişkilendirmek gerekir.

Kültür aktarımının önemli öğelerinden biri öğrenilen bir unsurun günlük yaşamla ilişkilendirilmesidir. Böylelikle hedef dili severek öğrenen öğrenci derse ve hedef dilin kültürüne daha olumlu yaklaşarak bakış açısını değiştirebilir, hedef dili daha kolay öğrenebilir.

Dil öğretiminin temel amacı iletişim kurabilmektir. Hedef dili öğrenmek kültürel bağlamdan ayrı düşünülemez. Yabancı dil olarak Türkçe ders kitaplarında hedef dil kültürünü içeren metinlere yer verirken toplumsal kurallar, söz eylemler, deyimler gibi dilin iletişimsel boyutunu oluşturan etkinliklere de yer verilmelidir (Tüm ve Sarkmaz, 2012: 457).

YÖNTEM

Bu çalışma, nitel araştırma yöntemi olan doküman analizi ile incelenmiş ve bu araştırma verileri bu yolla toplanmıştır. Yılmaz ve Şimşek'in de ele aldığı doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerdir. Nitel araştırmada doküman incelemesi hem bir veri toplama yöntemi olabilir hem de diğer veri toplama yöntemleri ile birlikte kullanılabilir (Akt. İşcan ve Yassıtaş, 2018: 55). Bu çalışmada doküman analizi olarak "Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Altın Köprü Türkçe Öğretimi Ders Kitabı (B2 Seviyesi)" incelenmiştir.

SINIRLILIKLAR

Çalışma, "Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Altın Köprü Türkçe Öğretimi Ders Kitabı (B2 Seviyesi)" ile sınırlıdır.

BULGULAR

Bu çalışmada, öncelikle "Kırgızistan- Türkiye Manas Üniversitesi Altın Köprü Türkçe Öğretimi Ders Kitabı (B2 Seviyesi)" kültürel öğelerin tasnifi bakımından ele alınmıştır. Kitaptaki kültürel öğelerin alt öğeleri birer cümle ile gösterilerek tabloya aktarılmıştır. Tablo hazırlanırken Kutlu'nun çalışmasından yararlanılmıştır (Kutlu 2014: s.697-710). Çalışmanın ikinci aşamasını ise atasözleri ve deyimler oluşturmuştur.

Altın Köprü Türkçe öğretimi ders kitabında (B2 seviyesi) altı tema ve bu altı temanın üçer alt ögesi bulunmaktadır.

Tablo 1: Altın Köprü Türkçe Öğretimi Ders Kitabına (B2 seviyesi) Ait Temalar

1.Toplum ve İnsan	2.Doğa ve İnsan	3.Sinema	4. Müzik ve Dans	5. Dile Dair	6.Edebiyat Dünyası
1.1.İnsan Sosyal Bir Varlıktır	2.1.Doğanın Bir Parçasıyız	3.1.Geçmişten Günümüze Sinema	4.1.Seslerin Büyüsü	5.1.Ses Bayrağımız Türkçe	6.1.Edebiyatın Gücü
1.2. Toplumsal Değerler	2.2. Doğa Denen Mucize	3.2.Dünya Sineması	4.2.Türk Müziği	5.2.Dilden Dile	6.2.Dünya Edebiyatından
1.3. Görgü	2.3.Dünyamızı	3.3.Türk	4.3.Evrenin	5.3.Bir Dil	6.3.Türk

Kuralları	Tüketiyoruz	Sineması	Ritmî	Bir İnsan...	Edebiyatı
-----------	-------------	----------	-------	--------------	-----------

Tablo 2: Altın Köprü Türkçe Öğretimi Ders Kitabındaki (B2 Seviyesi) Kültürel Öğelerin Kullanım Tablosu

Kültürel Unsurlar (B2 Seviyesi)		
Alt Öge	Kültürel Öğelerin Kullanışı	Sayfa Numarası
1.2.	Neden kızayım, göz hakkı diye bir şey var!	B2-12
1.2.	Bir yiyeceği görüp de imrenenlere bir parça ikram etmek gerekir ama öyle göz hakkım var diye de sahibinden izin almadan yiyip içemezsin.	B2-12
1.2.	Birkaç kez ısırıldıktan ve birkaç kez de kafasına terlik yedikten sonra yeni gördüğü köpekler ve insanlar konusunda ihtiyatlı olmayı da öğrenmişti.	B2-14
1.2.	Komşular önceden haber vermek şartıyla birbirlerini sıkça ziyaret edebilir.	B2-15
1.3.	İnsana “bu, şu, o” diye hitap edilmez. Öksürürken, hapşırırken ya da eserken ağız kapatılır. Topluluk içinde kulaktan kulağa konuşulamaz. Toplum içinde yere tükürülmez, argo kelimeler ile konuşulmaz.	B2-17
1.2.	Doğumuyla pabucumuzu dama atmış olan kardeşimizi hem severiz hem de gizlice kıskanırız.	B2-22
1.1.	Ömür boyu taşıyacağımız ve pek azımızın değiştirmeye cesaret edebileceği bu unvanla anılmaya başlarız. Mühendis Ahmet, Doktor Behlül, Terzi Gizem vb.	B2-22
1.1.	“Koca” ve “hanım” ana rollerinin yanında yan rollerde de oynarız hayat filminin bu bölümünde. Bir sahnede damat, başka bir sahnede enişte oluruz.	B2-22
2.1.	Sadun Boro, İstanbul’da 1928’de İstanbul’da doğduğu zaman dünyayı dolaşan ilk Türk denizcisi olacağını bilmiyordu.	B2-27
2.2.	Eski Türk kültüründe yıldırım düşen yere kimse uğramak istemezdi.	B2-28
2.2.	Türk kültüründe gökkuşağı, ebemkuşağı, alaimisema gibi adlarla da bilinir.	B2-28
2.2.	Türkiye’de de gökkuşağına dair ilginç inanışlar bulunmaktadır. Bunlardan en yaygın olanı “Gökkuşağının altından geçen erkekler kız, kızlar da erkek olur.” şeklindeki inanıştır.	B2-28
2.3.	Küçüklüğümüzden beri anne babamızın ya da öğretmenlerimizin bizi överken söyledikleri şu benzetmedir belki de bizi en çok sevindiren ya da kendimizle övünmemizi sağlayan: arı gibi çalışkan çocuk.	B2-34
2.2.	Anadolu’da yaygın olarak kullanılan halk takviminde bir yıl “Kasım günleri” ve “Hızır günleri” şeklinde ikiye bölünür.	B2-36
2.2.	Cemreler halk kültüründe ilkbaharın müjdecisi olarak bilinir.	B2-36
2.1.	Türkiye’nin ilk kelebek çiftliği İstanbul’un en eski ilçelerinden biri olan Beykoz’da kuruldu.	B2-38
3.1.	1990’lı yıllardaki geçiş döneminin ardından, Türk sineması adına yurt içinde ve yurt dışında çeşitli başarılar elde edildiğini; sinemamızın şu anda uluslararası alanda dikkate alındığını söyleyebilir.	B2-42
3.3.	5 Nisan 1925 yılında Paşabahçe’de bahçesinde meyve ağaçları bulunan üç katlı ahşap bir evde dünyaya geldi Mehmet Sadrettin, bizim bildiğimiz adıyla Sadri Alışık.	B2-48
3.3.	Sayırsız filmde hem jön olarak rol alan hem de kötü adam tiplerine hayat veren son olarak da komedi ve dram filmlerinde oynayan Sadri Alışık’ın kariyerinin en önemli tiplemesi, traş olmayan, gri pantolon, ekose gömlek, delik fötr şapka ve ökçesi basık pabuç giyen, kendine has selamı ile “Turist Ömer”	B2-48

	tiplemesidir.	
3.3.	İşte o gün komşu kadınlarla koşa koşa yetiştiğimiz matine meğer bir sinema imiş. O günden sonra annemle haftada bir sinemaya gider olmuştuk.	B2-50
3.3.	Çocukluk yıllarımda ilk hoşuma giden film Hababam Sınıfıydı. Rifat Ilgaz'ın aynı adlı romanından sinemaya uyarladığı film Özel Çamlıca Lisesinin haylaz mı haylaz sınıfının yeni atanmış müdür yardımcısı Mahmut Hoca ile yaşadığı trajikomik maceralarını anlatıyordu. Kopya çeken, maçlara kaçan bu sınıfın kadrosunda kimler yok ki... Münir Özkul, Adile Naşit, Tarık Akan, Kemal Sunal ve daha nice...	B2-50
3.3.	Atıf Yılmaz'ın 1977'de çektiği dram türündeki filmi "Selvi Boylum Al Yazmalım" idi. Bu filmde Asya'nın "Sevgi neydi? Sevgi emekti." repliği bugün hâlâ kulaklarımdadır.	B2-50
3.3.	Türk dizilerinin başatı sayılan "Süper Baba" ve "Deli Yürek" gibi yapıtlara imza atmış olan Osman Sınay'ın en iyi filmi bence Uzun Hikâye idi.	B2-50
3.3.	Yazara göre, yazlık sinema insana ucuz görünse de eşsiz zevkler sunmaktadır.	B2-51
4.1.	Pek çokları için korkutucu, anlaşılması güç, karmakarışık işlemlerin yapıldığı bir ders olan matematik bir "baş belası" iken, müzik dersi eğlence kaynağıdır.	B2-58
4.2.	Kültür dünyamızda sazlar tek kanaldan beslenmiştir.	B2-60
4.2.	Makam müziklerini sadece Anadolu'da dinleyebiliriz.	B2-60
4.2.	Türk müziği Orta Asya'da doğmuş, Anadolu Selçukluları ve Osmanlılar zamanında tarzını iyice belirginleştirmiş, Batı etkisi ile Cumhuriyet Döneminde çeşitlenip gelişerek bugünlere gelmiştir.	B2-62
4.2.	Türk milletinin çağlar içinde yaşadığı olayların tesiriyle oluşturduğu zengin bir müzik yelpazesi vardır.	B2-62
4.2.	Şehirlerde, saray çevresinde ve konaklarda şarkı ve beste; camilerde sela, tekbir ve ilahi; taşrada türkü, bozlak, uzun hava, zeybek, horon ve oyun havası; sınır boylarında serhat türküsü; kışlalarda mehter müziği vd.	B2-62
4.2.	Müzik dünyamızda önem arz eden Türk tasavvuf müziği de sanat müziğinin özel bir biçimidir.	B2-62
4.2.	"Yüksek Yüksek Tepelere" türküsü düğünlerde söylenir.	B2-63
4.2.	Mehter müziği Klasik Batı müziği bestecilerine de ilham kaynağı olmuştur.	B2-63
4.3.	"Ayin başlıyordu. Bir grup derviş içeri girdi, yalın ayaklılar ve kocaman yeşil hırkalara bürünmüşlerdi.	B2-64
4.3.	Mevleviliğin kurucusu ve dünya edebiyatının en büyük şairlerinden Mevlânâ Celaleddin Rumi, başyapıtı sayılan Mesnevî'ye şu dizelerle başlar: "Dinle neyden ki şikâyet etmekte/ Ayrılıkları hikâye etmekte"	B2-64
4.3.	Trabzonlu balıkçıların dansı olarak bilinir.	B2-67
4.2.	O günden sonra her cumartesi sabahın öğleye kadar vaktimi Mahmut Ustanın bağlama yapım atölyesinde geçirdiğime hiç pişman olmadım.	B2-69
4.2.	Haberim vardı ama geleneklerimize göre bekârlara ailesinden ayrı davetiye verilmediğinden gelinin dayısı sıfatıyla beni düğüne sözlü olarak da davet etti.	B2-70
4.2.	Tiz bir tonda alçalıp yükselen zurnanın sesine ve davulun ritmine ayak uydurarak üç dakika kadar ağır bir halay çektik.	B2-70
4.2.	Bizimki de elini kulağına atıp "Aman bir ay doğar ilk akşamdan, geceden..." diye başlayan uzun hava bir türkü söyledi. Davulcu ayağa kalkıp tokmağını tüm gücüyle vurmaya başladığında Vedat Usta ipek mendili benim elime tutuşturdu.	B2-70
5.1.	İşte bu bilinçle Cumhurbaşkanlığı himayesinde; Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu ile Türk Dil Kurumu öncülüğünde 2017 yılı Türk Dili Yılı olarak ilan edildi.	B2-72

5.1.	Karamanoğlu Mehmet Bey hayatın her alanında Türkçe konuşulmasını emretmiştir.	B2-75
5.1.	Yunus Emre sadece Türk edebiyatının değil, dünya edebiyatının da en önemli şairlerindendir.	B2-75
5.2.	Ninnilerimizle, türkülerimizle, sevinçlerimizle, ağıtlarımızla ruhumuza işleyen, bizimle birlikte ete kemiğe bürünüp gelişen bir dille doğuyoruz.	B2-76
5.3.	Tarihte Türkçenin yabancılara öğretimi amacıyla yazılan ilk eser, Kaşgarlı Mahmut tarafından XI. yüzyılda kaleme alınmış bir sözlük olan Dîvânü Lugati't-Türk'tür. Bu eser, Türk dili ve kültürünün Göktürk bengu taşlarından sonraki en değerli eseridir.	B2-80
5.3.	Lisede ise "Dil Aileleri" adlı bir konu vardı edebiyat dersinde. Bilim adamlarına göre Türkçe ile Türkmençe kardeşmiş, Kırgızca bunların kuzeni, Japonca ise hepsinin uzak akrabası.	B2-82
6.1.	"Zaman hızla değişiyor. Nesil gittikçe bozuluyor. Galiba ahir zamana geldik." 3000 yıllık eski bir Mısır papirüsünden	B2-90
6.2.	Halk hikâyelerinin en güzel örneklerinden biri Dede Korkut Hikâyeleridir.	B2-90
6.2.	Brezilya'da bir şarkı sözü yazarı olan Paulo Coelho'nun dünyaca tanınan ve en çok okunan yazarlardan biri olmasını sağlayan "Simyacı" romanının en büyük başarısı Doğu bilgeliğinin zirvelerinden biri olan Mevlânâ Celaleddin-i Rumi'nin "Mesnevî" adlı eserinde geçen küçük bir hikâyeyi alıp yeni bir üslup ve herkesin anlayabileceği kadar sade bir ifadeyle genişleterek sunabilmesidir.	B2-94
6.3.	Nobel Edebiyat Ödülünü alan tek Türk roman yazarı Orhan Pamuk.	B2-95
6.3.	"Ataşım yanmadan tütünüm tüter/ Bulutun havaya yağdığı gibi/ Yârin bahçesinde bülbüller öter/ Ayın on dördünde doğduğu gibi" Karacaoğlan	B2-96
6.3.	Varlık salt edebiyatı değil, kültürel ve toplumsal konuları da ele alan bir dergi.	B2-98
6.3.	"Artık demir almak günü gelmişse zamandan/ Meçhule giden bir gemi kalkar bu limandan." Yahya Kemal BEYATLI	B2-99
6.3.	İskender Pala 1958, Uşak doğumludur. Divan edebiyatının halk kitlelerince sevilip anlaşılabilmesi için klasik şiirden ilham alan makaleler, denemeler, hikâyeler ve gazete yazıları yazmıştır.	B2-103

Tablo 3: Altın Köprü Türkçe Öğretimi Ders Kitabındaki (B2 Seviyesi) Atasözleri ve Deyimlerin Kullanım Tablosu

Kültürel Aktarım Olarak Atasözleri ve Deyimlerin Kullanılışı	Sayfa Numarası
pişmiş aşı su katılmaz; karar ver-	B2-9
yola koyul-; üzerine titre-	B2-10
karşı çık-; ileri sür-	B2-11
yer ver-; insan konuşa konuşa, hayvan koklaşa koklaşa	B2-13
el koy-; uzak dur-	B2-14
ev alma, komşu al; ziyaret et-; rol oyna-	B2-15
iş işten geç-; göz göze gel-; utancından yerin dibine gir-; umrunda ol(ma)-; (bir şeyi) meslek edin-	B2-16
saygı duy-; saygı göster-	B2-17
Gelen gideni aratır.	B2-18
duymazlıktan gel-; görmezden gel-; (bir şeye) kulak ver-	B2-19
son gülen iyi güler; deveyi yardan uçuran bir tutam ottur; sona kalan dona kalır; süttten	B2-21

ağız yanan yoğurdu (ayranı) üfleyerek yer (içer); sabreden derviş muradına ermiş; anlayana sivrisinek saz, anlamayana davul zurna az; işleyen demir pas tutmaz (ışıl-da-)	
pabucunu dama at-	B2-22
yiyip bitir-; yer bul-	B2-24
deliye dön-; kafa dinle-; akla gel-	B2-29
baş (başı) çek-; hayata geçir-	B2-32
hayrete (hayretlere) düş-; kulağına küpe ol-; göz önünde bulundur-	B2-34
elini taşın altına sok-	B2-35
deliye dön-	B2-36
ilgi göster-; iz bırak-; vakit geçir-; kolları sıva-	B2-38
tıka basa ye-; akla kararı seç-; buluttan nem kap-; mart kapıdan baktırır, kazma kürek yaktırır; bakarsan bağ, bakmazsan dağ olur; yağmurdan kaçarken doluya tutul-; bir kaşık suda fırtına kopar-	B2-39
öncülük et-	B2-44
(bir şey, bir şeyi) ağır bas-	B2-45
adım (adımını) at-; destek ol-; hayata atıl-; örnek ol-; eli açık; kadere boyun eğ-; boy göster-	B2-48
aklına düş-	B2-50
zarara uğra-; üstün tut-; (bir şeyin) yerini tut-	B2-51
boşa git-; ortaya çık-; pahalıya mal ol-	B2-54
dikkat çek-	B2-56
fırsat bul-; dilinden düşürme-	B2-58
dile getir-; adapte ol-; (bir işte) yer al-	B2-60
(birini) yarı yolda bırak-	B2-65
ilgisini çek-; nesli tüken-	B2-66
pişman ol-; kafayı dinle-; sıfırdan başla-; adım adım şahitlik et-; canını sık-	B2-69
söz et-; ayak uydur-	B2-70
sahip çık-; ele al-	B2-72
(bir şey) ters git-; ısrar et-	B2-73
ete kemiğe dönüştür- (büründür-); dile gel-	B2-76
başını kaldırma- (kaldırma-)	B2-78
gezip toz-	B2-82
dili dönme-; dili pabuç kadar; dili tutul-; dilinin ucunda; dilinin altında bir şey ol-; dilini eşek arısı soksun; dillere destan ol-	B2-84
hafife al-	B2-86
(bir kimseye, bir şeye) ihtiyaç duy-	B2-87
gönül ver-	B2-98
yol al-	B2-99
alttan al-	B2-100
hayran ol-; gözden kaybol-	B2-101
(bir şeye) merak sar-	B2-102

YORUMLAR

Altın Köprü Türkçe öğretimi ders kitabında (B2 seviyesi) bir dilin unsurlarından olan ve milletin birikimlerinden oluşan atasözleri ve deyimlere oldukça yer verilmiştir. Ancak kültürün bir parçası olan bilmece, tekerleme gibi kalıplaşmış sözlerden yararlanılmamıştır.

Altın Köprü Türkçe öğretimi ders kitabında (B2 seviyesi) “Doğa ve İnsan” temasında ilk Türk denizcisine, Eski Türk kültüründeki âdetlere, gökkuşağının hem Türk kültüründeki hem de başka kültürlerdeki anlamına, Türk kültüründe çalışkanlığı ifade eden “arı gibi çalışkan çocuk” benzetmesine, halk kültüründe cemrenin önemine ve halk takviminde bir yılın “Kasım günleri” ve “Hızır günleri” olarak ikiye ayrılmasına değinilmiştir.

Altın Köprü Türkçe öğretimi ders kitabında (B2 seviyesi) “Sinema” temasında ise Türk sinemasının ne zaman ortaya çıktığına ve ne zaman yurt içi ve yurt dışında başarılı olduğuna, “Gülerken Ağlayan Adam” başlığı ile Türk sinemasının Turist Ömer’i olan Sadri Alışık’a, Türk kültüründe “matine” kavramının önemine, 1970’lerin unutulmaz filmi olan “Hababam Sınıfı”na, Asya’nın “Sevgi neydi? Sevgi emektir.” sözleri ile hafızalara kazınan “Selvi Boylum Al Yazmalı”a, Osman Sınav’ın “Uzun Hikâyesi”ne yer verilmiştir.

Altın Köprü Türkçe öğretimi ders kitabının (B2 seviyesi) “Müzik ve Dans” temasında Türk kültüründe düğünlere davet edilmenin hangi şartlar taşıdığı, halayın nasıl çekildiği ve halay ile mendil arasındaki ilişkinin ne olduğu, “yüksek yüksek tepelere” adlı bir türkünün hikâyesi, Türk kültüründe annelerin çocuklarını uyutmak için söylediği ninni ve Karadenizli balıkçıların dansı olarak bilinen “Kolbastı” tanıtılmıştır.

Altın Köprü Türkçe öğretimi ders kitabının (B2 seviyesi) “Dile Dair” temasında 2017’nin “Türk Dili Yılı” ilan edilmesine, yabancılara Türkçe öğretiminin bilinen ilk eseri olan Kaşgarlı Mahmut’un “Dîvânü Lugatî’t-Türk” adlı eserine, Yunus Emre’ye ve Türkçenin iki bayramına yer verilmiştir.

Altın Köprü Türkçe öğretimi ders kitabındaki (B2 seviyesi) “Müzik ve Dans” temasında yer alan “Türk Dünyası Çalgıları” adlı izleyelim-işaretleyelim kısmında geçen “ney, kemençe, surney, kopuz” ile “Bir Sağa Bir Sola Haydi Dansa!” adlı dinlemede geçen “kara corgo, kolbastı” ile sosyal hayata değinilmiştir. Böylelikle metinlerde verilen öğeler ile öğrenciye hedef dilin kültürü ile kendi kültürünü karşılaştırma imkânı sağlanmıştır. Ayrıca kitabın “Sinema” temasında yer alan “Unutulmaz Yönetmenlerin Unutulmaz Filmleri” adlı okuma metninde Kırgız yazar Cengiz Aytmatov’un aynı adlı eserinden beyaz perdeye aktarılan “Selvi Boylum Al Yazmalı”a, kitabın “Dile Dair” adlı temasında ise “Biz Büyük Bir Aileyiz” adlı okuma metninde Türkiye ve Kırgız Türkçesinin aynı dil ailesinden geldiğine değinilerek öğrencilerin hedef dile ilgisi artırılmıştır. Buradaki amaç ise Türk ve Kırgız kültürünün aynı kaynaktan beslendiğini vurgulamaktır.

Altın Köprü Türkçe öğretimi ders kitabının (B2 seviyesi) son teması olan “Edebiyat Dünyası”nda ise halk hikâyelerinin en güzel örneklerinden biri olan “Dede Korkut Hikâyeleri”, Paulo Coelho’nun “Simyacı” adlı eserinden yola çıkılarak Mevlânâ Celaleddin-i Rumi’nin “Mesnevi”si, İskender Pala, Karacaoğlan, Yahya Kemal Beyatlı ve Nobel Edebiyat Ödülünü alan Orhan Pamuk tanıtılmıştır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç

Bahçeye ekilen domatesin bir günde çıkmaması gibi bilginin bilinç düzeyine geçebilmesi için günlük hayatta pratik yapılması gereklidir. Çünkü bilgi farklı, bilginin bilince geçmesi farklıdır. Söz gelimi, bir sınıfta on iki öğrenci varsa her birinin hazırbulunuşluğu farklıdır.

Kültür aktarımı bir çığa benzetilirse hedef dili sevmeye ve ait olma yanında gelir. Kırgızlara Türkçe öğretiminde gönül birliklerinden yola çıkılarak farklılıklara değinilebilir.

Dil öğrenmek sadece gramer kurallarını öğrenmekle gerçekleşmez. Yabancı bir dili öğrenmenin en güzel yolu kültür aktarımı ile gerçekleşir. Çünkü kültür, bir milletin her şeyini kapsar. Bir dili

öğrenmek için de dili konuşan topluluğun her şeyini bilmek gerekir: Tarihini, coğrafyasını, yaşantısını, değerlerini, yemeklerini, vs. (Okur ve Keskin, 2013: 1638).

Türkçe kalıp sözler birtakım yapısal ve anlamsal özelliklerinden dolayı Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenler tarafından kolay öğrenilememektedir. Eğer Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlerin kültürü ile Türk kültürü arasında herhangi bir müştereklik yok ise kalıp söz öğretimi zorlaşmakta, var ise kolaylaşmaktadır (Boylu ve Başar, 2018: 49).

Yabancı dil öğrenen kişinin o dili yetkin olarak kullanabilmesi için sadece dilin yapısını bilmesi yeterli değildir. Öğrencinin, o dilin hitap, teşekkür, kabul etme, reddetme, önerme gibi kullanımları hakkında bilgi sahibi olması gerekir. Yani, yabancı dil öğrenmek, “dil bilgisel yeti”ye sahip olmanın yanında, hangi durumlarda dilin hangi yapı ve sözcüklerinin kullanılacağını bilmek demek olan “iletişimsel yeti”ye de sahip olmaktır (Bölükbaş ve Keskin, 2010: 233).

Yabancı dil öğrenmek, farklı bir dil öğrenmektir. Kişiyi, kendi dilinden farklı bir dili öğretirken öğrenme anlamında motivasyonu sağlayabilmek ve öğrendiklerini kalıcı hale getirebilmek için dilin kültürel öğelerinin de mutlaka aktarılması gerekir (Gürsoy ve Güleç, 2015: 117).

Sözlü kültür anlamında geçmişte çok eskiye dayanan atasözleri, dünden bugüne kurulan bir kültürel miras köprüsü oluşturmuştur. Atasözleri, bir milletin sosyo-kültürel hayatına dair pek çok izi bünyesinde barındırdığı için çok önemlidir (Çalışır, 2016:106).

Öncelikle çevremizde ve daha sonra tüm dünyada gittikçe ağırlığı hissedilen ülkemizin ekonomik ve siyasal etkisi, soydaşlarımızın ve yurtdışındaki Türklerin geniş bir coğrafyaya dağılmış olması, Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesinin önemini daha da artırmaktadır (Dilek, 2013: 11).

Dilin önemli anlatım seçeneklerinden olan atasözleri ve deyimler, toplumun sosyal ve kültürel değerlerini yansıtan kuşaklararası kültür aktarımında çok önemli rol oynayan birbirlerini tamamlayan unsurlardır. Yeni nesiller için bir sosyalleşme veya bütünleşme, kaynaşma, intibak süreci olarak adlandırılabilir (Bulut, 2013: 564).

Karakteristik kültürel özellikler ilginç ve önemlidir: Hangi jestler hangi kültürde hangi anlama gelir? Bir ifade mimiksel olarak nasıl gösterilir? Bulgaristan ve Yunanistan’da kafa sallamak onay anlamına gelirken, diğer Avrupa ülkelerinde ve Almanca konuşulan yerlerde bilindiği gibi red ifadesidir. Bu tür farklılıklar derste ifade edilmelidir (Çetinkaya, 2008: 23).

Türkçe ve Kırgızcada dil yapılarındaki ortak ve benzer öğeler öğrencilere ve öğrencilere öğretimde kolaylık sağlasa da sesteş sözcüklerin aldatıcı/yanıltıcı sonuçlara yol açtığı unutulmamalıdır (Gümüş, 2014b: 196).

Kırgızca öğretenlerin Türkçeyi, Türkçe öğretenlerin Kırgızca’yı bilmeleri kendilerine avantaj ya da kolaylık sağlayabilir. Ancak bunu avantaja döndürmek için farklı ve benzer dil yapılarının özümsemekle öğretim sürecinde özen göstererek kullanılması gerekir. Hedef kitlenin hangi yanlışları yapacağını, hangi durumlarda anadilindeki yapıyla karıştıracağını bilmek öğretimde kolaylık sağlar (Gümüş, 2014b: 197).

Öneriler

- 1) İslanmadan yüzme öğrenilmeyeceği gibi hedef dilin içinden geçmeden, o dile ait kültür öğelerini özümsemeden öğrenme tam anlamıyla gerçekleşmez. Bu yüzden öğreten öğrenciyi suya girmesi için cesaret vermelidir. Öğrenciye suyun ne kadar derin, sıcak ya da soğuk olduğunu keşfettirmelidir.

- 2) Atasözleri ve deyimler kültür aktarımı için önemli bir görev üstlenir. Türkçe öğretiminde bir kültür aracı olarak atasözleri ve deyimlerin öğretimi çok önemlidir. Çünkü öğrenci hedef dili öğrenirken aynı zamanda o dilin kültürünü de öğrenir. Söz gelimi, öğreten B2 seviyesinde “Toplum ve İnsan” temasını işlerken Türkiye ve Kırgız Türkçesinde ortak olan “Acele işe şeytan karışır.” ve “Damlaya damlaya göl olur.” gibi atasözlerinden yola çıkarak öğrencinin hedef dile daha çabuk adapte olmasını sağlayabilir. Bu atasözlerin öğretimi önceden hazırlanmış karikatür, resim ya da kartlar ile yapılabilir. Böylelikle Türkçe öğretiminde basitten karmaşığa; kolaydan zora; somuttan soyuta ilkesine uyularak öğrencilerin atasözleri ve deyimlere ilgisi artırılabilir.
- 3) Kırgız öğrenciler arasında yaygın olarak kullanılan sosyal medya uygulamalarının başında instagram gelmektedir. Bu uygulama üzerinden kültür aktarımına yönelik sayfalar açılabilir.
- 4) Kültür aracı olarak atasözleri ve deyimlerin öğretiminde ortaçlardan da yararlanılabilir. Öğreten B2 seviyesinde “Toplum ve İnsan” temasını işlerken dil yapısı olarak ortaçları ele alır. Burada “Gelen gideni aratır.”, “Gülü seven dikenine katlanır.” gibi atasözlerinden örnekler vererek hem dil yapısı olarak ortacın bir kullanımını gösterebilir hem de bilginin bilince geçmesine yardımcı olabilir.
- 5) Öğreten, kültüre ait unsurları sınıf ortamında doğal yollar vasıtasıyla verebilir. Çünkü dil öğretiminde kültür aktarımı yaparken teorik olarak anlatılmasından ziyade yaşatılması daha iyi olur. Söz gelimi, öğreten sınıfa girdiğinde bir öğrenci ders çalışıyorsa o anda “İşleyen demir pas tutmaz.” diyerek çalışkanlığa vurgu yapabilir. Ders ortamında konuşma-konuşurma yoluyla öğrenci daima aktif tutulmalıdır.
- 6) Öğreten, kültür aktarımını çeşitli oyunlar ile gerçekleştirebilir. Örneğin “kutlama-temenni” oyunu ile Altın Köprü Türkçe öğretiminin dördüncü temasında yer alan “yüksek yüksek tepelere” türküsünün hikâyesi öğretildikten sonra öğrencilerden kendi kültürü ile Türk kültürünü karşılaştırması istenebilir ve yaratıcı drama tekniği yardımıyla sınıfta canlandırması sağlanabilir. Böylelikle öğrenci canlandırma yaparak jest, mimik ve beden dilini de öğrenme ortamına katabilir ve konuyu daha iyi kavrayabilir.
- 7) Ders kitaplarında kültür aktarımı denge içinde verilmelidir. Kültür aktarımının dozunu iyi ayarlayarak ve derste güzelce serpiştirerek vermek gerekir.

Sonuç olarak; Altın Köprü Türkçe öğretimi ders kitabında (B2 seviyesi) kültüre ait unsurlara yer verildiği tespit edilmiştir.

REFERANSLAR

- Akpınar, M.(2010). Deyim ve Atasözlerinin Yabancılara Türkçe Öğretiminde Kullanımı Üzerine Bir Araştırma. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Bulut, M.(2013). “Türkçe Eğitimi ve Öğretiminde Dil ve Kültür Aktarımı Aracı Olarak Atasözleri ve Deyimlerin Önemi, Turkish Studies”, 8/13, 559-575.
- Boylu, E. (2014).“Dil-Kültür İlişkisi ve İran’da Türkçe Öğretimine Etkisi”. KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 16 (Özel Sayı II): 19-28.
- Boylu, E. ve Başar, U. (2018). “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminin Kültürel Boyutu: Türkçe Kalıp Sözlerin Farslara Öğretimi”. TÜBAR XLIII / Bahar, 31-52.
- Bölükbaş F.ve Keskin F. (2010). “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Metinlerin Kültür Aktarımında İşlevi”, TurkishStudies, 5(4), 221-235.
- Çalışır, G. (2016). İletişim ve Kişilerarası İletişim Alanında Söylenen Atasözleri Üzerine Bir Analiz. Atılım Üniversitesi Yayınları International Symposium, Culture And Communication İn Anatolia: Past, Present And Future, 92-108.
- Çetinkaya Y. (2008). Yabancı Dil Öğretiminde Kültürel Öğelerin Etkisi Ve Bu Öğelerin Yabancı Dil Kitaplarında Uygulanış Biçimi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Demir, A. ve Açık, F. (2011).“Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kültürlerarası Yaklaşım ve Seçilecek Metinlerde Bulunması Gereken Özellikler”. TÜBAR-XXX-Güz: 51-72.
- Dilek, İ. (2013). “Kültürlerarası-Bildirişim Odaklı Yaklaşımında Bir Etkinlik: Atasözü Öğretimi”. 6. Uluslararası Türkçenin Eğitimi-Öğretimi Kurultayı, Niğde. 1-22.
- Elbir, B. ve Aka, F., N. (2015). “Yabancılara Türkçe Öğretiminde Kültür Aktarımına Yönelik Yapılan Çalışmaların Değerlendirilmesi”. Turkish Studies, 10 (12), 371-386.
- Gümüş, M. (2014a). “Dil Öğretiminde Temel Beceriler”. Kırgız Tili Cana Adabiyatı, 34-39.
- Gümüş, M.(2014b), Türkçe ile Kırgızca Dil Yapılarının Dil Öğretimi Amaçlı Karşılaştırması. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gümüş, M., Şen İ., Saldıran M. ve Çelik G. (2018). Altın Köprü Türkçe Öğretimi Ders Kitabı (B2 Seviyesi). Bişkek: Kırgızistan- Türkiye Manas Üniversitesi Yayınları, 1. Baskı, s. 104.
- Gürsoy S. ve Güleç İ. (2015). “Yabancılara Türkçe Öğretiminde Kültürel Öğelerin Aktarımı: Gökkuşluğu Türkçe Öğretim Seti Temel Seviye Örneği”. IV. Sakarya’da Eğitim Araştırmaları Kongresi Bildiriler Kitabı, 98-119).
- İşcan, A. ve Yassıtaş, T. (2018). “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Ders Kitaplarında Kültür Aktarımı: Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti Örneği (B1-B2 Düzeyi)”. Aydın Tömer Dil Dergisi, 3 (1), 47-66.
- İşci, C. (2012). Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kullanılan “Yeni Hitit” Ders Kitabının Dört Temel Dil Becerisi ve Kültür Açısından İncelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Anabilim Dalı.

Kutlu, A.(2014). “Yabancılara Türkçe Öğretiminde Kültürün Araç Olarak Kullanımı: Gazi Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti Örneği (B1-B2 Seviyesi)”. Kastamonu Eğitim Dergisi, 23 (2), 697-710.

Okur, A. ve Keskin, F.(2013). “Yabancılara Türkçe Öğretiminde Kültürel Öğelerin Aktarımı: İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti Örneği”. The Journal of Academic Social Science Studies, International Journal of Social Science Volume 6 Issue 2, p. 1619-1640.

Pehlivan F. (2007). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kültürlerarası Etkileşim Odaklı Yaklaşım Uyarınca Metin Çalışmaları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yabancı Dil Olarak Türkçe Bilim Dalı.

Tüm, G. ve Sarkmaz Ö. (2012). “Yabancı Dil Türkçe Ders Kitaplarında Kültürel Öğelerin Yeri”. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 43, 448-459.

Yiğit, M. ve Arslan M. (2014). “Kültürel Etkileşimin Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimine Etkisi: Arnavutluk Örneği”. Dil ve Edebiyat Dergisi, 10, 1-13.